Rakety a Kosmodromy

Prof. Ing. Miroslav Kasal, CSc.
Ústav radioelektroniky
FEKT VUT v Brně
Technická 12, SE7.108

E-mail kasal@feec.vutbr.cz
http://www.urel.feec.vutbr.cz/esl/

http://www.kosmo.cz/modules.php?op=modload&name=kosmo&file=index&fil=/m/zaklady/index.htm

Ciolkovského rovnice

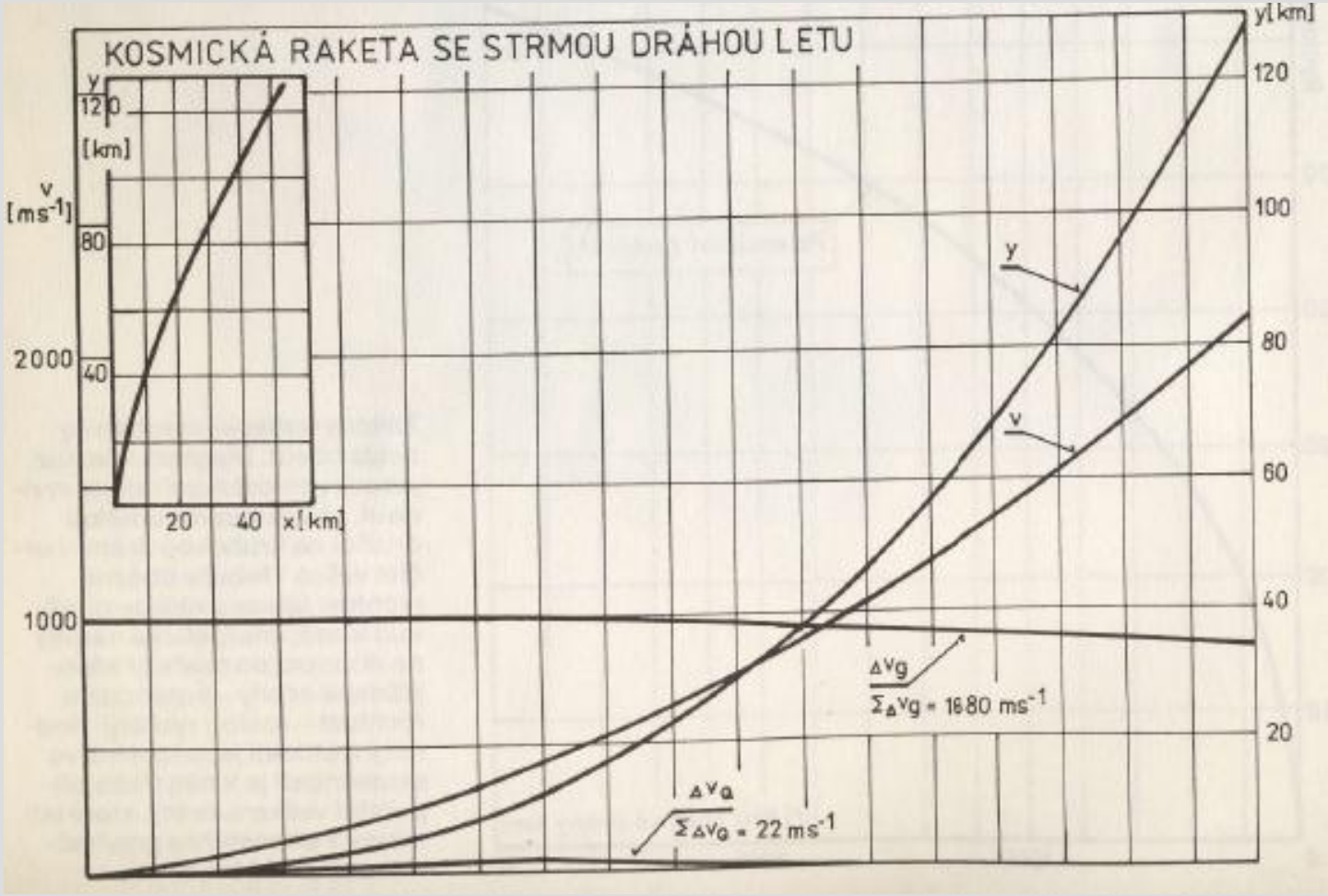
kterou ovšem jako první zformuloval britský matematik

William Moore

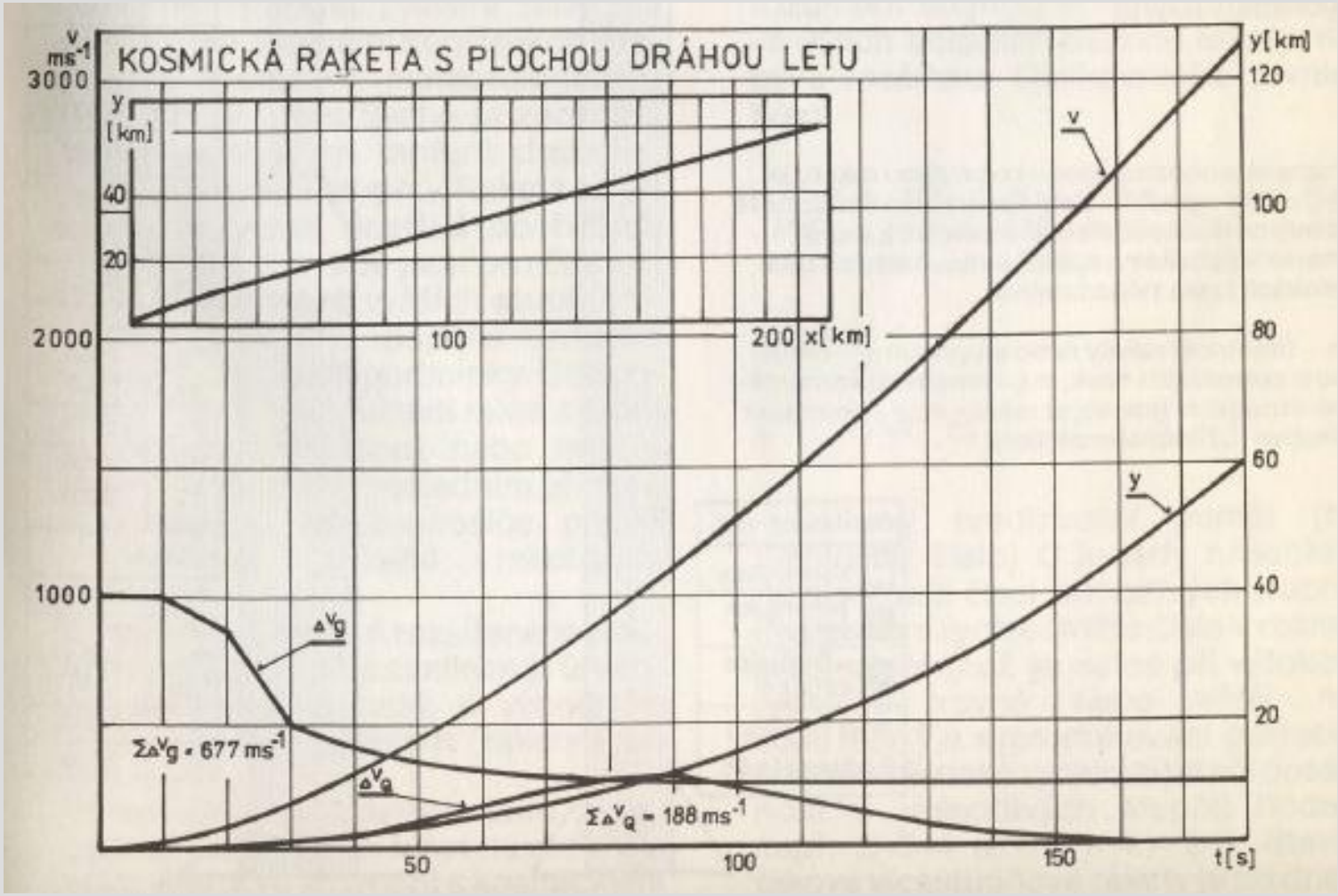
$$\Delta v = v_e \ln \frac{m_0}{m_1}$$ nebo $$m_1 = m_0 e^{-\Delta v / v_e}$$

kde m_0 je počáteční hmotnost rakety, m_1 je zůstatková hmotnost po spotřebování paliva, v_e je výtoková rychlost zplodin raketového motoru.

Specifický impuls – poměr tahu a spotřeby paliva za jednu sekundu

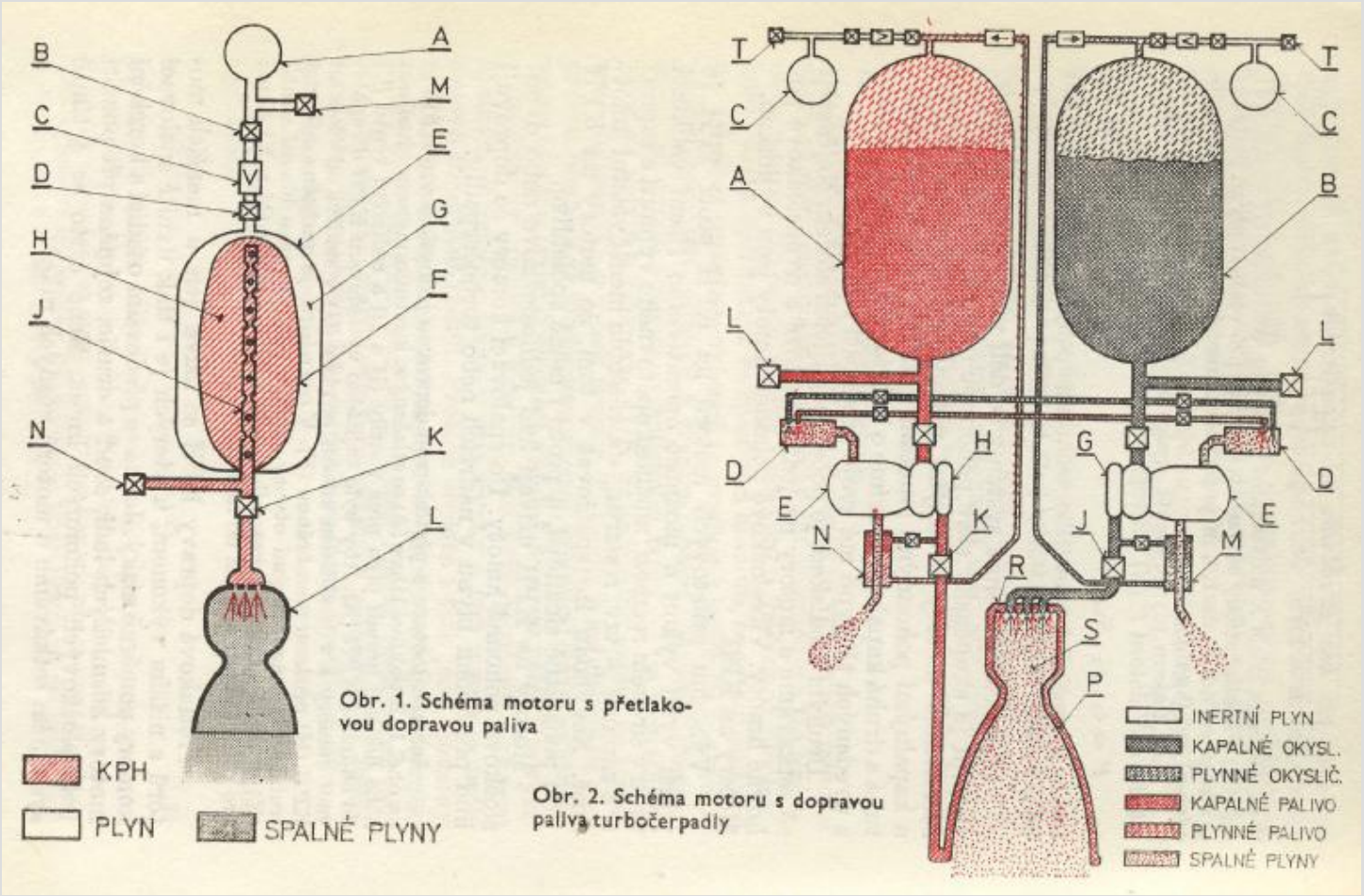

Strmý start – velké gravitační ztráty

Plochý start – odpor atmosféry stoupne se vzrůstající rychlostí až 9x,ale stále je výhodnější pro podstatně menší gravitační ztráty

Raketové motory na kapalná paliva

Obr. 1. Schéma motoru s přetlakovou dopravou paliva

Obr. 2. Schéma motoru s dopravou paliva turbočerpadly

Paliva pro kapalinové motory

Tabulka II. Vlastnosti jednosložkových KPH

Látka	Chemický vzorec	Bod tání (°C)	Bod varu (°C)	Hustota (g/cm³)	Specifický impuls I_{sp} (N.s/kg)
nitrometan	CH_3NO_2	— 29	101	1,14	2500
hydrazin	$NH_2—NH_2$	1	114	1,01	1950
etylenoxid	C_2H_4O	—111	11	0,87	1950
tetranitrometan	$C(NO_3)_4$	13	126	1,64	1775
peroxid vodíku	H_2O_2	— 0,5	150	1,46	1620

Specifický impuls je udán pro tlak 7 MPa ve spalovací komoře.

Tabulka III. Fyzikální vlastnosti některých okysličovadel

Název	Chem. vzorec	Bod tání (°C)	Bod varu (°C)	Hustota (g/cm³)
kyslík	O_2	—218	—183	1,14
fluór	F_2	—223	—188	1,50
perfluorohydrazin	N_2F_4	—163	— 73	1,65
oxid dusičitý	N_2O_4	— 11	21	1,45
peroxid vodíku	H_2O_2	— 0,5	150	1,46
dýmavá kys. dusičná	HNO_3	— 56	60	1,58

Tabulka IV. Fyzikální vlastnosti některých paliv

Název	Chemický vzorec	Bod tání (°C)	Bod varu (°C)	Hustota (g/cm³)
vodík	H_2	—259	—253	0,07
diboran	B_2H_6	—166	— 93	0,45
pentaboran	B_5H_9	— 47	38	0,63
amoniak	NH_3	— 78	— 33	0,82
hydrazin*	$NH_2—NH_2$	1	114	1,01
monometylhydrazin	$CH_3NH—NH_2$	— 52	88	0,90
asymetrický dimetylhydrazin*	$(CH_3)_2N—NH_2$	— 58	63	0,79
raketový petrolej RP-1 (kerosin)	$H(CH_2)_nH$	— 46	160 až 300	0,8

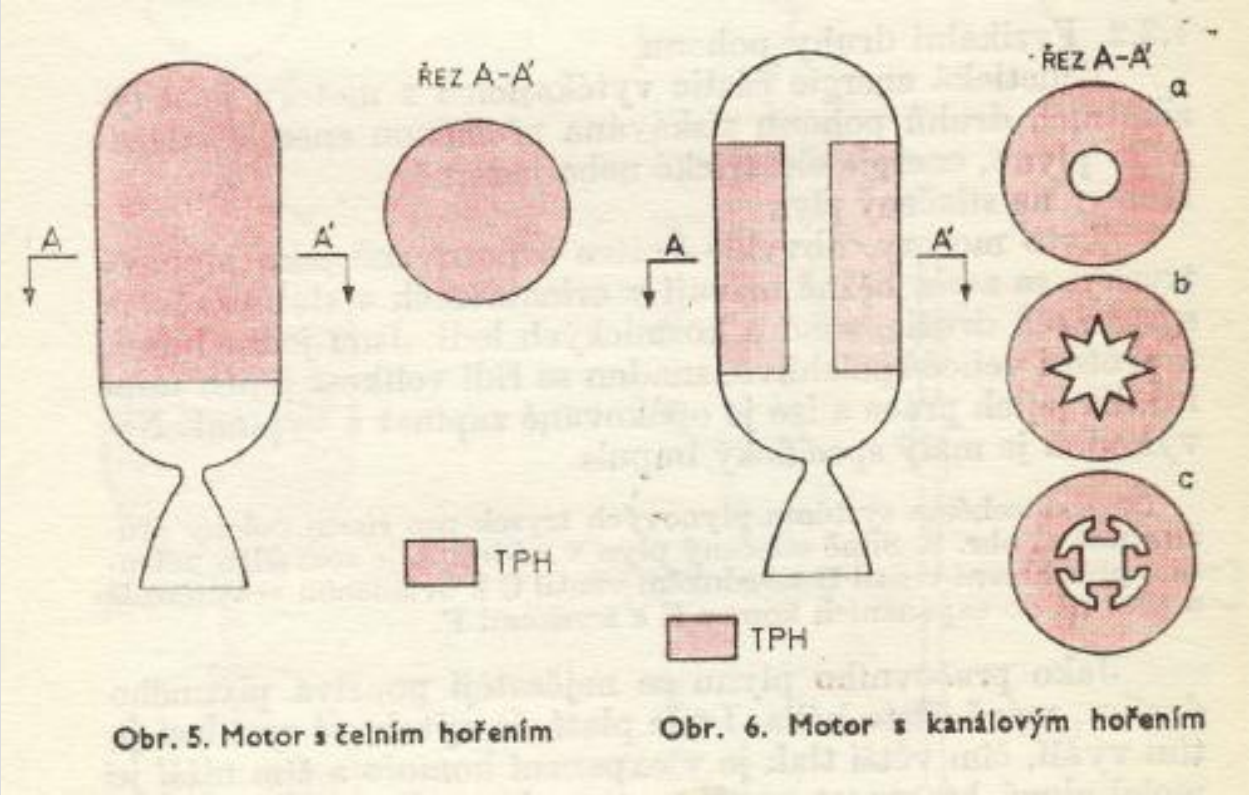
* Běžně používaná směs 50 % hydrazinu a 50 % asym. dimetylhydrazinu se označuje názvem Aerozine 50.

Tabulka V. Specifické impulsy I_{sp} některých dvousložkových KPH (N.s/kg)

Okysličovadlo	Palivo							
	vodík	diboran	pentaboran	amoniak	hydrazin	monometyl hydrazin	asym. dimetyl-hydrazin	raketový petrolej RP-1 (kerosin)
kyslík	3835	3375 H	3140 H	2895	3070	3050	3040	2950
fluór	4020	3640 H	3530 H	3510	3560 H	3385 H	3315 H	3110
perfluorohydrazin	3565	3335 H	—	—	3265 H	—	—	—
oxid dusičitý	3340	—	2970 H	—	2855 H	—	2795 H	2710
peroxid vodíku (90 %)	3160	—	3020 H	—	2790	—	—	2710
dýmavá kys. dusičná	3135	—	—	—	2740 H	—	2620 H	2520

Specifický impuls je uváděn pro tlak 7 MPa ve spalovací komoře a 0,1 MPa v ústí trysky.
Písmeno H označuje hypergolickou směs.

Motory na tuhá paliva

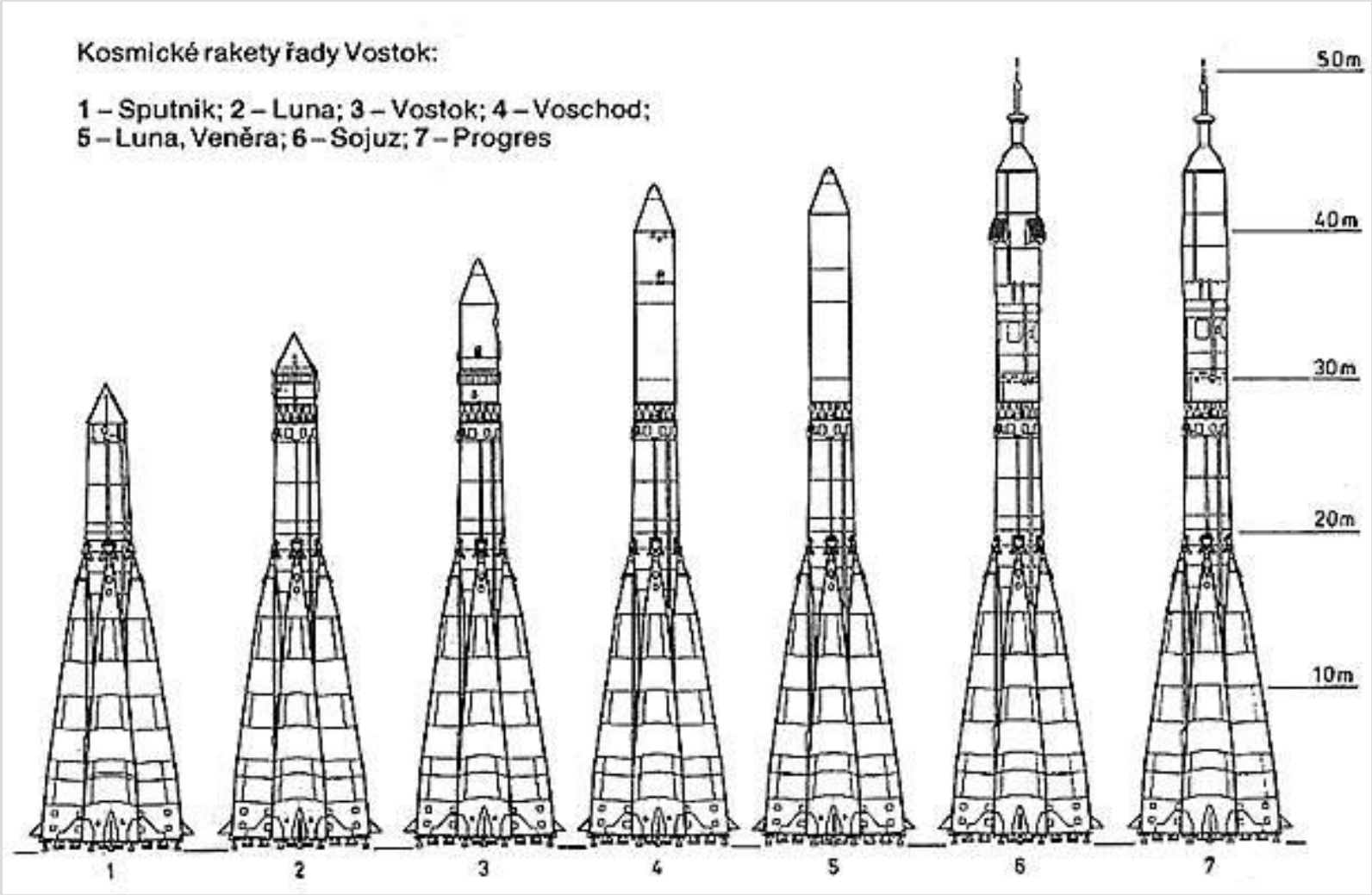

Obr. 5. Motor s čelním hořením

Obr. 6. Motor s kanálovým hořením

Paliva homogenní – bezdýmný střelný prach, nitrocelulóza, nitroglycerín

Paliva heterogenní – okysličovadlo (KNO_3), kaučuky a polyuretany s příměsemi práškových kovů

Kosmické rakety řady Vostok:
1 – Sputnik; 2 – Luna; 3 – Vostok; 4 – Voschod;
5 – Luna, Veněra; 6 – Sojuz; 7 – Progres
50m
40m
30m
20m
10m
1
2
3
4
5
6
7

Sputnik – 280 t mohla vynést 1500 kg

Vostok – přidán třetí stupeň - až 5000 kg nebo 1500 kg k Měsíci

Sojuz – 7500 kg
Sojuz U – do dneška 700 startů

Proton – až 25 t

Kosmos – SS20

Zenit - Ukrajina
Energija - zrušeno

Americké rakety

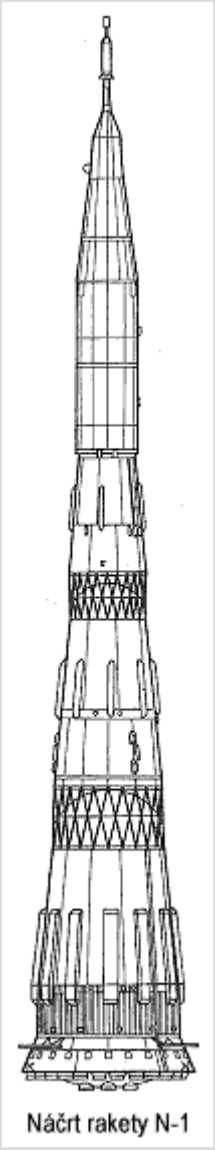
Atlas, Delta, Juno Kistler , LMLV Athena, Minotaur, Scout, Titan

Raketa Titan

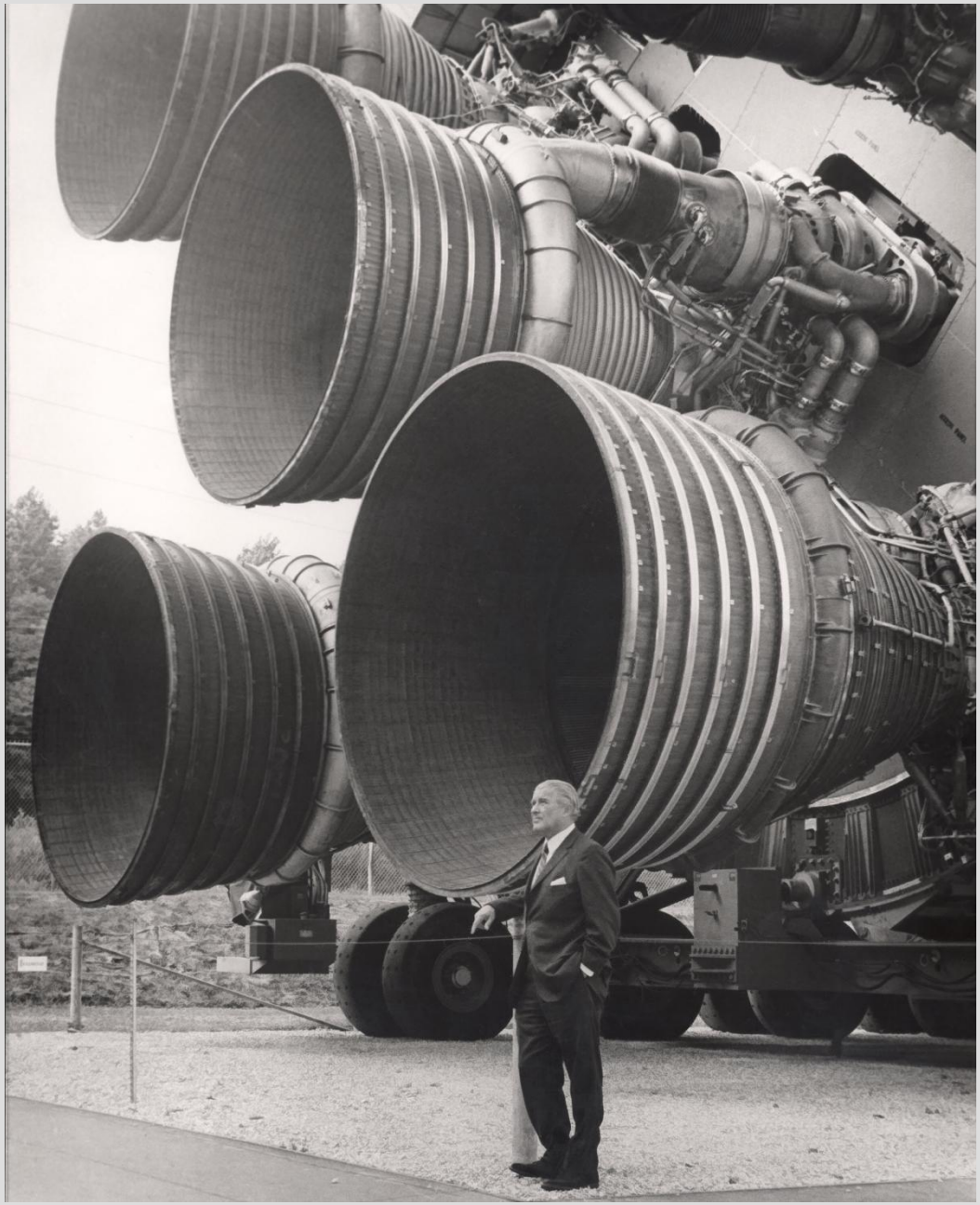
Závod o Měsíc

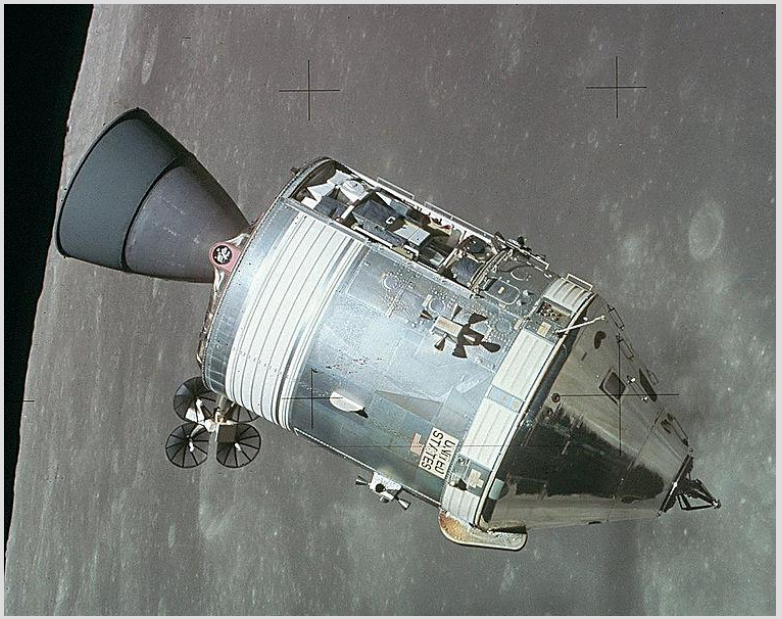

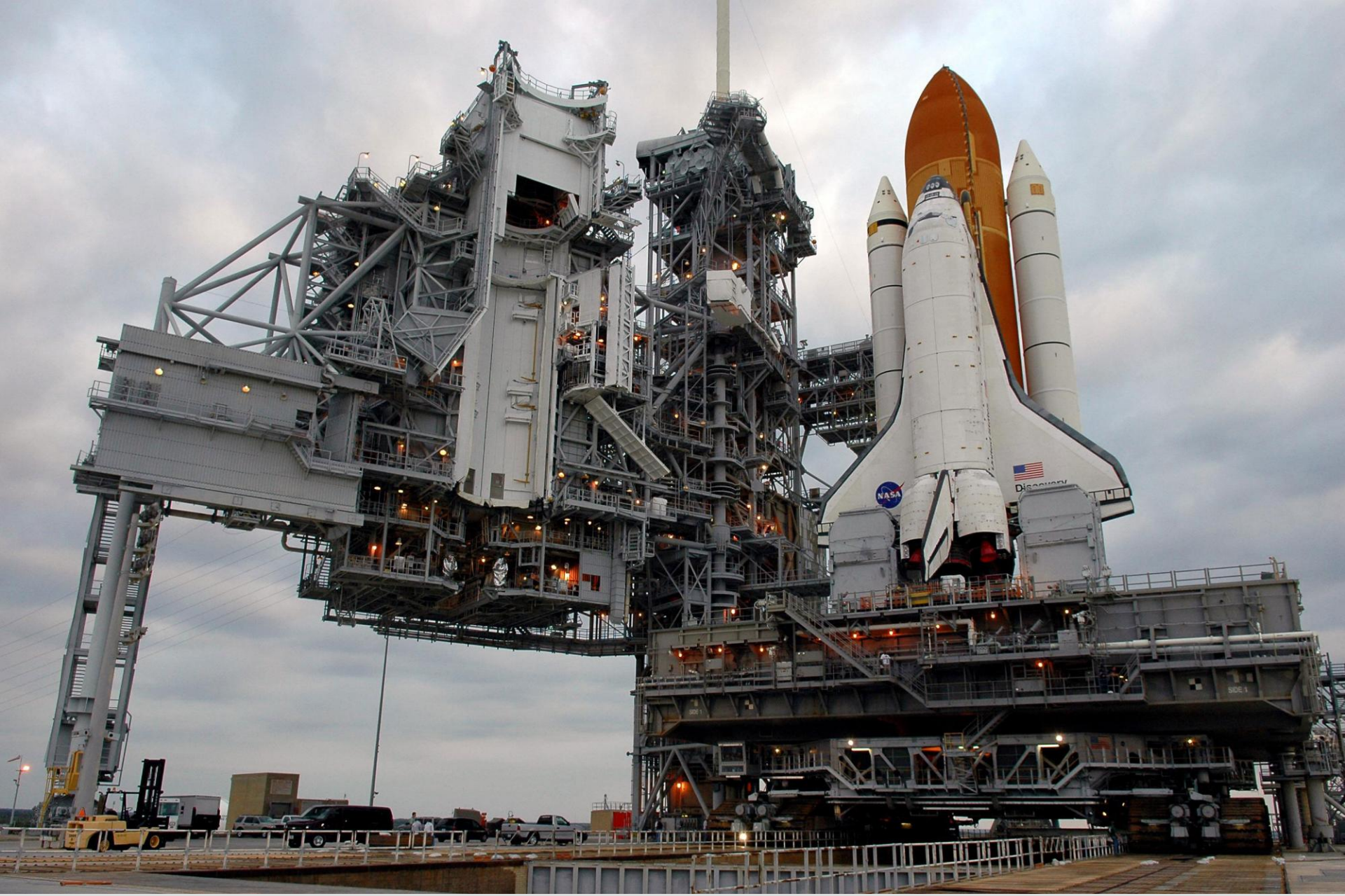

Náčrt rakety N-1

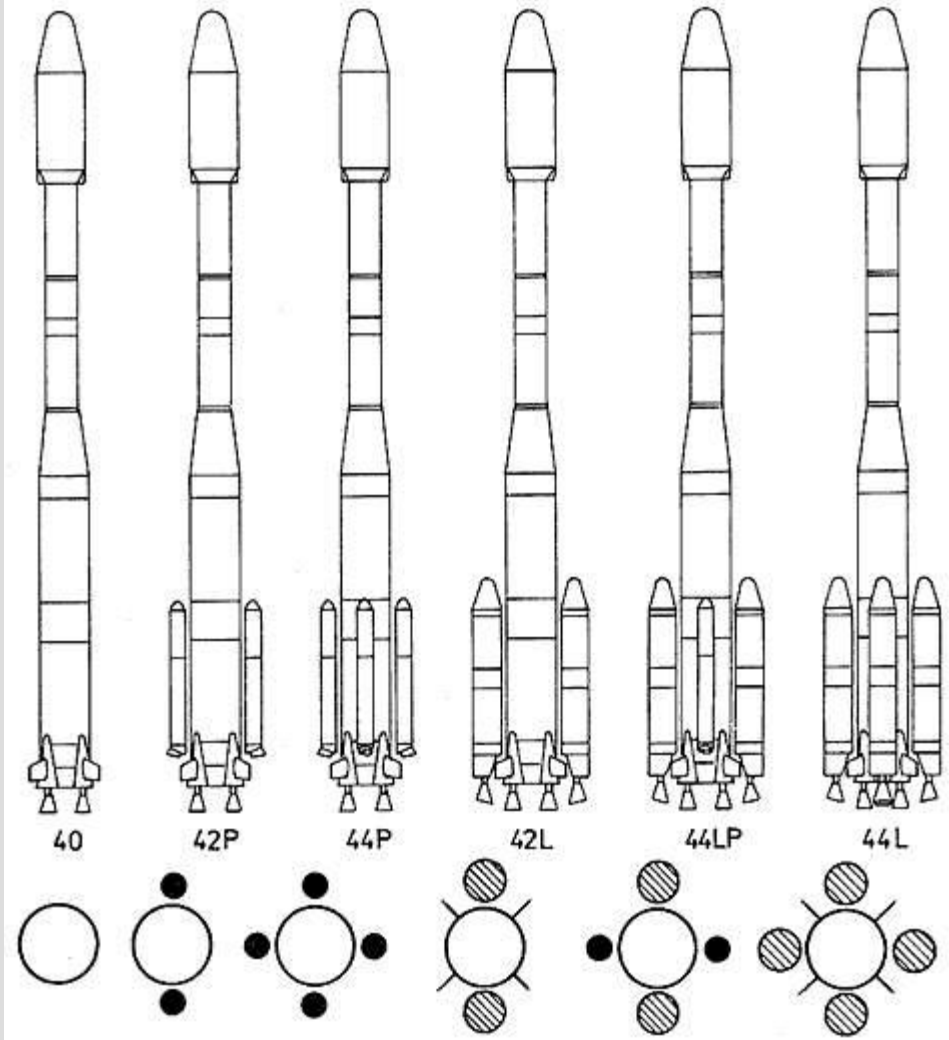
Saturn V a Apollo

NASA
Discovery

Varianty rakety Ariane 4 — verze 40 bez přídavných motorů; verze 42P se dvěma návěsnými motory na TPL; verze 44P se čtyřmi návěsnými motory na TPL; verze 42L se dvěma návěsnými motory na KPL; verze 44LP se dvěma návěsnými motory na TPL a dvěma na KPL; verze 44L se čtyřmi návěsnými motory na KPL

Japonská H2

Čínský Dlouhý Pochod

Indická GSLV

Sea Lunch

Space Launch System

Mise	Datum	Poznámka
SLS-1	Prosinec 2017	Nepilotovaný oblet Měsíce lodí MPCV (Orion)
SLS-2	Srpen 2019[2]	Pilotovaný oblet Měsíce s lodí MPCV
SLS-3	Srpen 2022	
SLS-4	Srpen 2023	
SLS-5	Srpen 2024	První start SLS v nákladní konfiguraci
SLS-6	Srpen 2025	Pilotovaná průzkumná mise
SLS-7	Srpen 2026	Nákladní let
SLS-8	Srpen 2027	Pilotovaný let
SLS-9	Srpen 2028	Nákladní let
SLS-10	Srpen 2029	Pilotovaný let
SLS-11	Srpen 2030	Nová konfigurace, nákladní let
SLS-12	Srpen 2031	Pilotovaný let
SLS-13	Srpen 2032	Nová konfigurace, nákladní let

Orion

Space X

Dragon + Falcon 9

http://www.spacex.com/dragon

https://www.youtube.com/watch?v=sYmQQn_ZSys

MARMAC 304

ORBITAL SCIENCE CORPORATION
Cygnus
Orbital
Antares
Nyní ORBITAL ATK

SpaceShipTwo
SCALED COMPOSITES
GALACTIC

HOTEL DES ROCHES
BIENVENUE

Bienvenue Welcome
CENTRE SPATIAL GUYANAIS
Port spatial de l'Europe
Europe's Spaceport
esa
cnes

Centre Spatial Guyanais

M17290

15/09/04

M

AMSAT DL

038653

MIROSLAV

KASAL

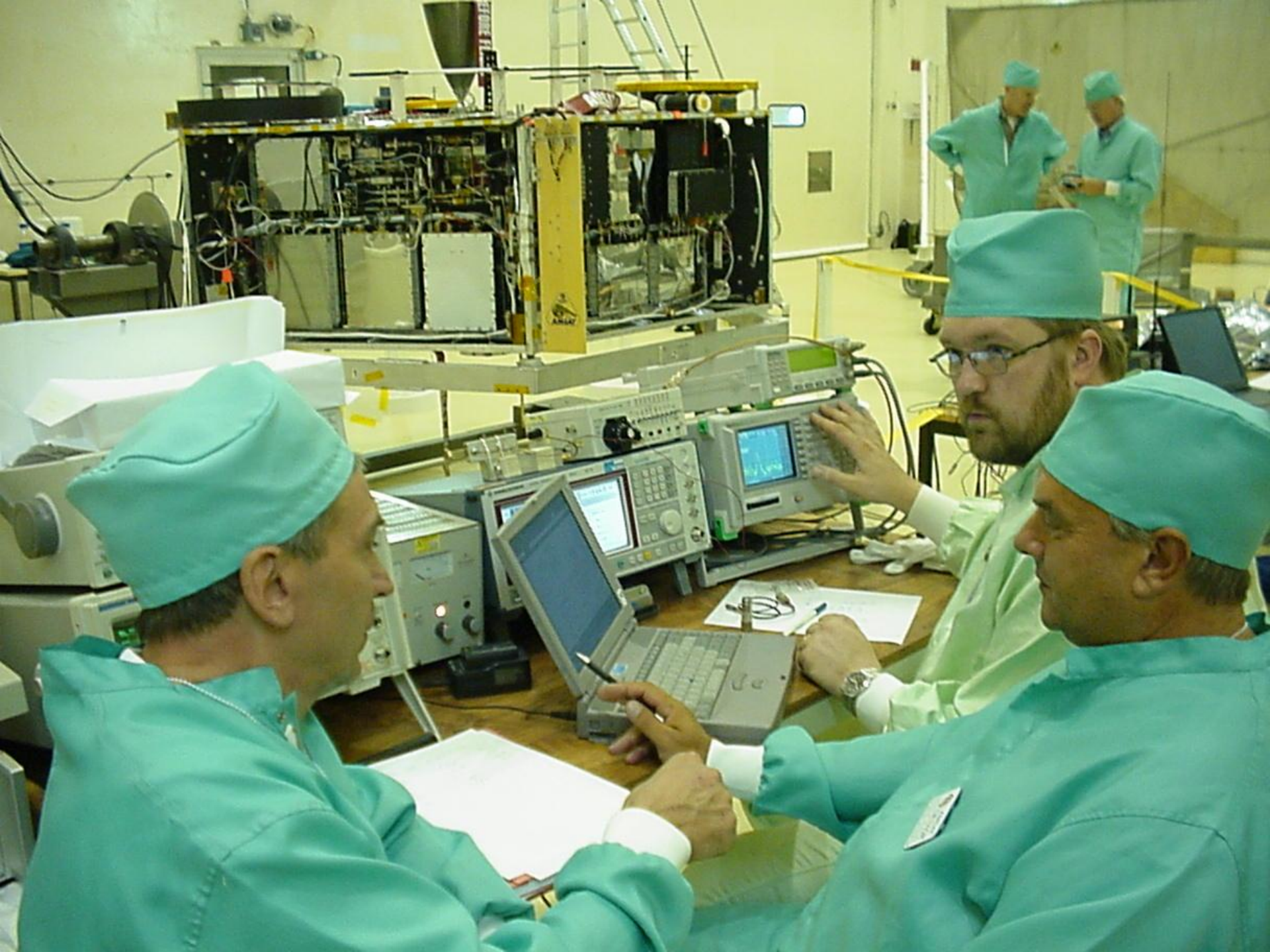

esa

HAZARDOUS AREA
NO SMOKING
BEYOND THIS POINT
LALOYERU
60 80

esa
european space agency
agence spatiale européenne
S3A
BATIMENT REMPLISSAGE ET ASSEMBLAGE SATELLITE
SPACECRAFT FILLING AND ASSEMBLY BUILDING

ENTREE S3A

B
BEFORE FLIGHT

esa
ariane
CENTRE DE LANCEMENT N°3

NEWTON

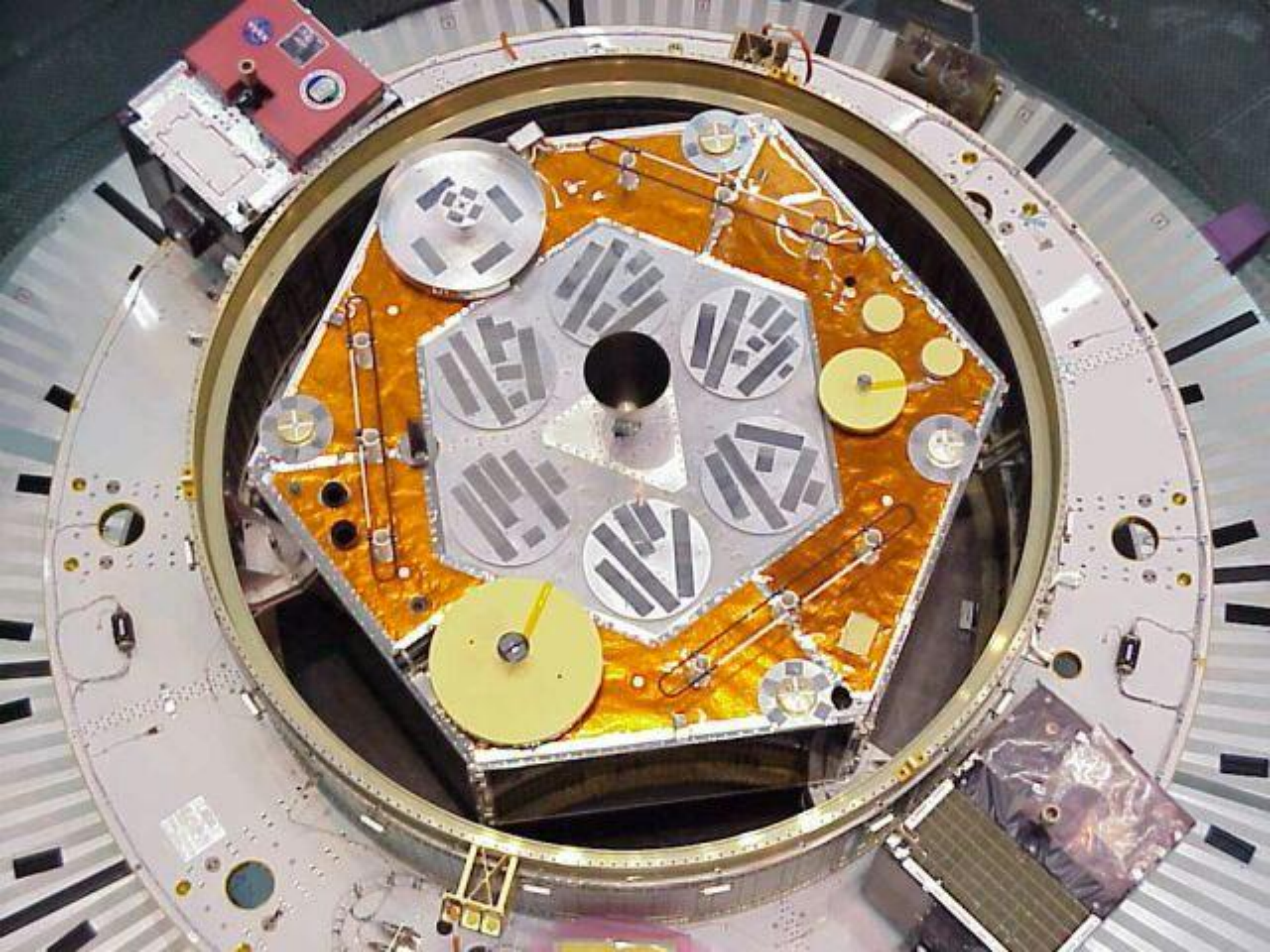

cnes
cnes

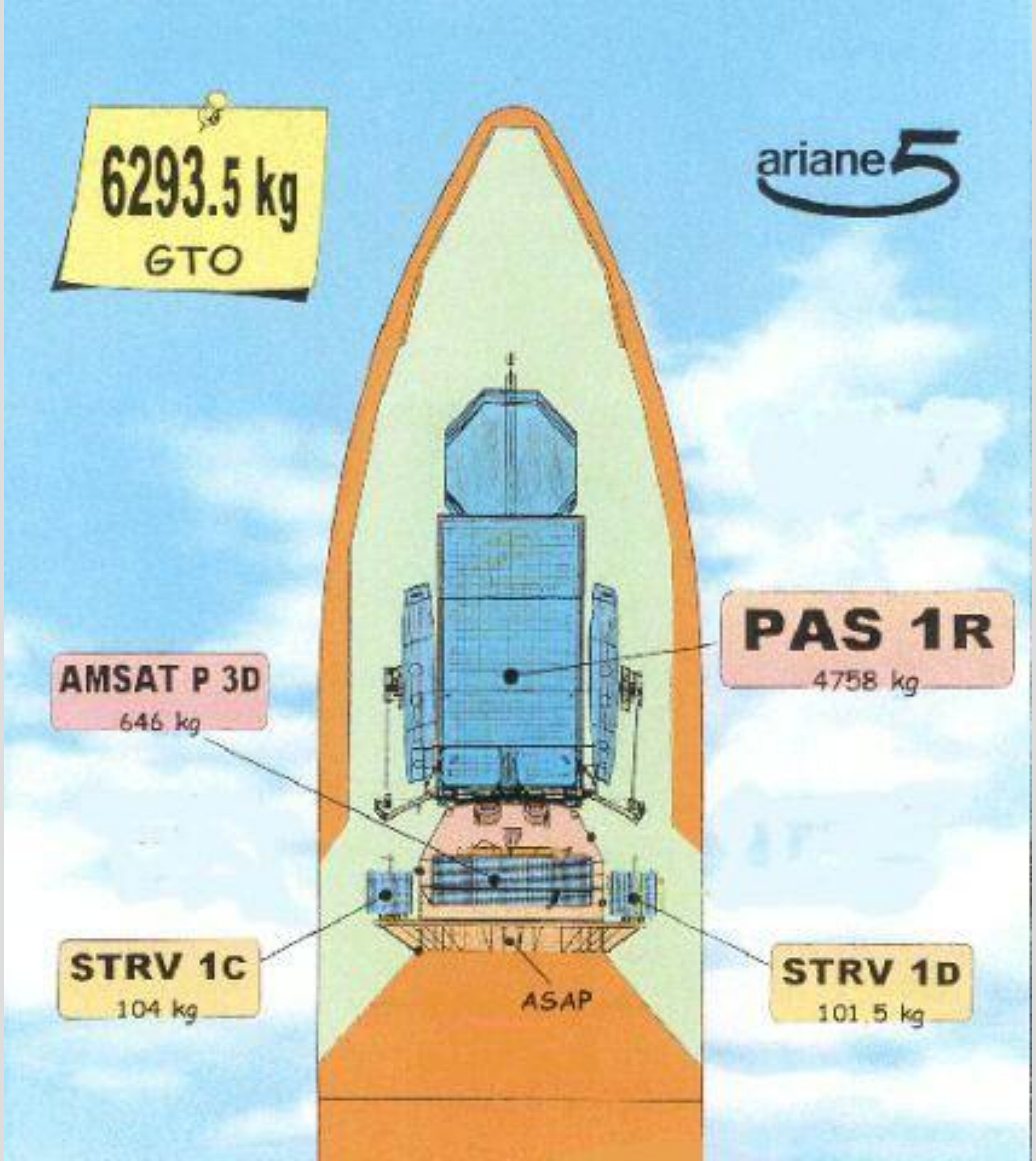

esa

esa
ariane
V 125

6293.5 kg
GTO
ariane 5
PAS 1R
4758 kg
AMSAT P 3D
646 kg
STRV 1C
104 kg
ASAP
STRV 1D
101.5 kg

AMSAT Office

02.12
PAS 1R
AMSAT P3D
Peter GULZOW
P3D Mission Director AMSAT
arianespace

01.40
arianespace

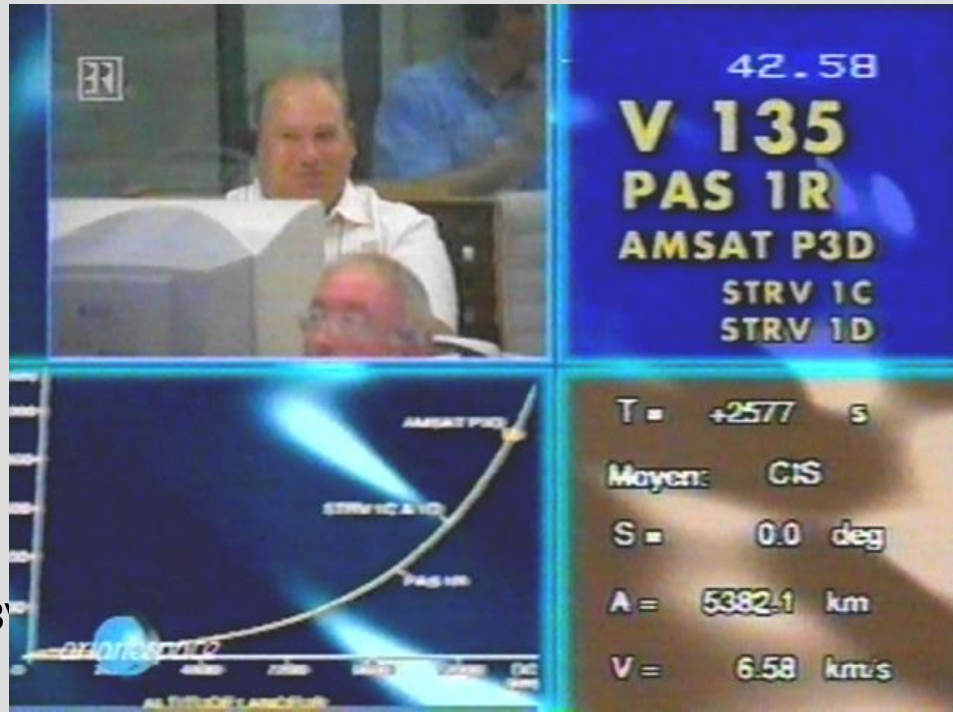

00.00
arianespace

00.08
arianespace

00.15
arianespace

00.31
arianespace

02.32
A = 73.6 km
CINE
V = 2.11 km/s
arianespace

42.58
V 135
PAS 1R
AMSAT P3D
STRV 1C
STRV 1D
T = +2577 s
Moyen: CIS
S = 0.0 deg
A = 5382.1 km
V = 6.58 km/s
arianespace